

İbda've İnşa Ne Demektir?

İbda', *hiçten icattır; eşyaya hiçten ve yoktan vücut verilmesi ve ona lâzım olan her şeyin yoktan yaratılmasıdır.*

İnşa ise, *eşyanın mevcut elementlerden toplanmak suretiyle icad edilmesidir.*

İki türlü ibda' vardır: *Birincisi, ibda'-ı mutlak (yahut ibda'-ı mahz ve küllidir), yani tamamen yoktan ve hiçten icad etmek. Diğeri ibda'-ı cüz'îdir.*

Kâinatın ilk yaratılışı **ibda'-ı mahz** ilelerdir. Yâni, kâinatın ilk yaratılışında her şey yoktan icad edilmiştir. Daha açık bir ifadeyle, hiçbir kanun, madde, müddet, asıl, suret, misâl yokken varlık aleminin örneksiz, taklitsiz, emsalsiz olarak yoktan ve hiçten icadıdır.

Kâinatın teşekkülü yâni, yer küresinin, ayın, güneşin ve yıldızların kendilerine mahsus keyfiyet, şekil ve özellikleri ibda-i mahz ile olduğu gibi bütün canlı türlerinin ilk modellerinin yaratılması da "**ibda'-i mahz**" dır. Bütün nevi'ler bu, ilk modellerden yaratılmışlardır.

*Kâinat ve onu ortaya getiren atomlar, **ibda'-i mahz** ile yaratıldı.* Bu ilk yaratılıştan sonra ibda'-i mahz kapısı kapatıldı. Artık şu anda her varlık, mevcut atomlardan yaratılmaktadır. Çünkü âlemde her şeye hükmeden umumi bir denge mevcuttur. Cenâb-ı Hak bu denge kanunu ile her varlığı o kadar ince bir düzen ve o derece hassas bir ölçü ile tanzim etmiştir ki, hilkatte abes ve israf olmadığı gibi, adaletsizlik ve dengesizlik de yoktur. Evet, bu denge ve nizam kanunu, kandaki alyuvar ve akyuvarlardan, bütün canlıların doğum ve ölümlerine kadar, atom sistemindeki dengeden tâ sema burçlarına, feza sistemlerine kadar her şeye hükmetmektedir. Madem ki, kâinatta bir umumî nizam ve denge kanunu vardır, her şey gibi bu âlemin temel taşları hükmünde olan unsurlar da bu kanunun dışında kalmaz.

Yaratılan her şeyin model ve suretlerinin ilm-i İlâhîde hazır olması, O Zât'ın ilminin sonsuz olduğunu gösterdiği gibi, her şeyin asılları olan atomların önceden yaratılmış olması da O'nun sonsuz ilim ve tedbirini gösterir. Evet, bu hâl, O'nun her şeyi mükemmel bir mizan ile plânlayıp hazırladığının ve hiçbir şeyi şaşırmadan, unutmadan ve ihmal etmeden güzelce idare ve tertip ettiğinin ve bir atomu bile israf etmediğinin delilleridir.

Cüzlerde, parçalarda görünen bu denge kanununun küllerde, bütünlerde de cereyan etmesi hikmetin gereğidir. Evet, insanın her bir uzvu, vücuduna göre nasıl bir ölçü ile ayarlanmış ise, kâinatı ortaya getiren manzume ve sistemler de aynı ölçü ile tanzim edilmiştir.

Cenab-ı Hak, ibda'-i mahz ile yarattığı ve hazırladığı atomları -tabiri caizise- bir iplik gibi kullanmakta ve bütün mahlûkatı bir kumaş gibi dokumaktadır. İşte, bu ipliklerin hiç yoktan yaratılması ibda-i mahz, onların bir araya getirilmesiyle muhtelif eşyanın dokunması, yaratılması ise inşa'dır. Bu inşa ile ortaya çıkan yeni yeni şekiller, desenler, motifler ve mahiyetler de ibda'-i cüz'îdir; bunların maddeleri daha önce yaratılmışsa da kedileri ilk defa ve yoktan yaratılmaktadırlar. Buna göre, ibda'-i cüz'î, ibda' ve inşa'nın birlikte tahakkuku ile ortaya çıkmakta ve kâinatta her an cereyan etmektedir. Meselâ, şu anda yaratılan her bir mevcudun, tâbiri caiz ise, plân ve programı ibda'dır. Bu plân ve programa göre atomların toplanıp eşyanın ortaya çıkışı ise inşadır. Eşyanın vücud sahasına çıkması ile, onlara takılan sayısız sıfatlar, özellikler ise yine ibda' hakikatini göstermektedir. Demek ki, kâinatta her an ibdaya dayanan yeni bir inşa görülmektedir.

İbda' ve inşayı daha iyi kavrayabilmek için şöyle bir örnek verelim:

Mimarlık san'atı ve estetik yönünden dünyada bir şaheser olan Selimiye Camii taşlardan yapıldığı hâlde, hiç kimse bu san'at eserine "*taş yığını*" diyemez ve böyle bir iddiada bulunamaz. Hiç şüphesiz bu taşlarla ortaya çıkan san'at ve maharet, elbette taşlardan ayrı olarak ustasının fikir ve sanatından ortaya çıkan yepyeni şeylerdir.

İşte, bu caminin taşlardan yapılması **inşa** hakikatına, onun sayısız sıfat, meziyet ve özellikleri yâni, taşlardan başka her şeyi ise **ibda'** hakikatına güzel bir misâldir.

Selimiye Camisi taşlardan yapıldığı gibi, meselâ bir **bülbül** de atomlardan yaratılmıştır. Artık, bülbül bir atomlar yığını değildir. Kudret-i İlâhiye atomlardan yarattığı o nazenin varlıkta bambaşka bir mahiyet ortaya çıkarmıştır. *İşte, bülbüldeki hiçten ve yoktan yaratılan bütün bu özellikler, ibdadır.*

Şu muhteşem kâinat da Allah'ın kudretiyle yaratılan bir bülbül gibidir. Bu bülbül sonsuz nağmeler ile o Zât-ı Akdes'in cemâl ve kemâlini ilân etmektedir. Şimdi bu harika kudret mû'cizesine azot, karbon, oksijen vesaire mi diyeceğiz? Bu yepyeni mahiyetleri basit elementlere mi vereceğiz? Yahut, bu harika icadları kör kuvvete ve serseri tesadüfe mi havale edeceğiz?

Yaratılan her şey maddesiyle, mahiyetiyle, şekliyle, taşıdığı özellikleriyle ayrı bir mu'cizedir. İbda' ve inşa mucizeleriyle bu kâinat her an dolup taşmaktadır.

Bu konuyu diğer bir örnekle açıklayalım:

Alim bir zâtın çeşitli ilimleri içine alan bir kitap yazmak istediğini düşünelim. O zât önce illinde o kitabın bütün konularını tesbit ve tayin eder. Daha sonra kalemine kitabı yazmaya yetecek kadar mürekkep doldurur ve kitabını hafızasında tesbit ettiği düstur ve esaslara göre yazar. O hâkim ve âlim zâta karşı "*Bu zât için kitabın tümüne yetecek kadar mürekkebi önceden doldurdu, her sayfa için ayrı mürekkep kullanması gerekirdi!*" denilebilir mi? Kâtibin bütün mürekkebi önceden doldurması

---

onun için bir noksanlık sayılabilir mi? Halbuki, bu hâl kâtibin ilminin ve tedbirinin kemâline delildir. Hem, kitabın daha yazılmadan önce onun ilminde mevcut ve hazır olduğuna, her harfin, onun ilmindeki plân ve takdire göre yazıldığına delâlet eder. Aynen öyle de, Hak Teala şu kâinat kitabını yazmayı irâde etti. O kitap için gerekli bütün atomları ilminde takdir etti ve sonsuz kudreti ile bu alemi yarattı.

Aynı basit maddelerden dokunan ve aynı mürekkeble yazılan çeşitli hayvanlar ve bitkilerin aynı hava, aynı su, aynı ışıktan faydalanmakla beraber her birisinin diğerlerinden ayırıcı özellikleri, tad ve kokuları, mizaç ve istidatları vardır. *İşte, atomlarda bulunmayan bu sayısız özellikler "ibda" ile ortaya çıkmaktadır.* Evet, bahar mevsimi bu hakikatin harika bir misâlidir.

İbda' ve İnşa'nın Telifinde İ'caz Vardır

Selimiye Camisi taşlardan yapıldığı gibi, meselâ bir bülbül de zerrelere yaratılmıştır. Artık, bülbül zerreler yığını değildir. Kudret-i İlâhiye zerrat hamurundan bülbülü halketmiş, o hamurdan bambaşka bir mahiyet ortaya çıkarmıştır. Böylece inşa, hususiyet kazanmış, rengi ve şekli, sesi ve güzelliğiyle, hayatı ve hissiyatıyla apayrı bir mahiyete bürünmüştür. İşte, bülbüldeki hiçten ve yoktan yaratılan bütün hususiyetler **ibda**dır ve hayvanat bu misâlin ışığı altında tezekkür edilebilir.

Keza, şu muhteşem kâinat da Allahü Azîmüşşân'ın yedi kudretiyle yaratılan bir bülbül gibidir. Bu bülbül binbir nağamat ile Zât-ı Akdes'in ibda' ve inşasındaki hadsiz cemâl ve kemâli ilân etmektedir. Şimdi bu harika mû'cize-i kudrete azot, karbon, oksijen vesaire mi diyeceğiz? Bu yepyeni, garip ve acib mahiyetleri basit elementlere mi vereceğiz? Yahut, bu harika icadları kör kuvvete ve serseri tesadüfe mi havale edeceğiz? Görülüyor ki, mevcudatın telifinde i'caz vardır. Yaratılan her şey hey'etiyle, maddesiyle, telifiyle mu'cizedir. Elhâsıl, ibda ve inşa tezahürleriyle bu kâinat mütemadiyen dolup taşmaktadır.

Hâlik-ı Kâinat'ın nihayetsiz ilim ve hikmetiyle bu âlemi en ekmel bir surette takdir ve tanzim ettiğini ve onda vazife görecek bütün maddeleri dakik bir mizan ve hassas bir ölçü ile hazırladığını izah için şöyle bir misâl verelim:

Fevkalâde mahir ve san'atkâr bir zâtın, hiçbir kimseyi taklit ve hiçbir eserden iktibas etmeden gayet muhteşem ve mükemmel bir fabrika kurduğu ve bu fabrikada binbir çeşit mesnât dokuyup ilminin ihatasını, san'atın inceliğini, kudretinin müessiriyetini, haşmetinin büyüklüğünü göstermek istediğini farzediniz. Bu fabrikadan nihayetsiz mahsulât almak isteyen o zât, evvelâ, onun plân ve programını, gayesine uygun ve istikbaldeki hedeflerine münasip bir şekilde zihninde tesbit ve tayin eder. O fabrikanın müştamilâtına taallûk edecek en cüz'i mes'eleleri dahi dikkate alır. Onun, ne kadar çalışacağını ve bu müddet içerisinde hangi maddelerin ne kadar lâzım olacağını, ince hesaplarla tespit eder ve gerekli bütün hammaddeleri hazırlar, istif eder.

O zâtın mezkûr fabrikanın modelini, plân ve programını belirledikten sonra,

---

fabrikada faaliyet müddetince kullanılacak umum malzeme ve eşyayı önceden düşünüp tedarik etmesi ve herşeyi en ince teferruatına kadar plânlaması, onun ilim ve tedbirinin ihatasına açık bir delil değil midir? Hem bu takdir ve tanzim onun gayet geniş fikir ve hafızasını ve fabrikadaki her şeyi dikkate alan küllî nazarını ve müdebbirliğini vuzuh derecesinde göstermez mi? Hem bu vaziyet o zâtın kemâl-i mizan ve intizamlı iş gördüğünü ve hiçbir şeyi unutmadan ve şaşırmadan hikmetle idare ve tertip ettiğini ortaya koymaz mı? Hem her şeyi bütün incelikleriyle ihata eden bir ilim ve hiçbir şeyi adem ve israfa atmayan bir adalet sahibi olduğunu göstermez mi?

Aynen bu misâl gibi, Hâkim-i Ezelî, şu kâinat fabrikasının icadını irâde etti. Kâinatın esasatını İlm-i Ezelî'si ile vaz edip ezel ve ebede nazaran altı gün sayılacak bir vakitte mükevvenatı, bütün zerrat ve müştamilâtı ile yoktan ve hiçten yarattı, yâni ibda-ı mahz ile halketti. Nihayet kemâlde bir cemal ve nihayet cemâlde bir kemâl sahibi olan O Zât-ı Akdes, mû'cizat-ı kudreti, havarık-ı rahmeti ve dekaik-i hikmetiyle bu fabrikada binbir isminin güzelliğini gösteren mütenevvi tezgâhlar kurdu.

Evet, her şeye bir had koyup, hudud tayin eden ve herşeyi ölçü ve tartı ile dengeleyen, bütün kâinatı bütün şununla ve keyflyetiyle kabza-i Rubûbiyetinde tutan, kemâl-i mizan ile tedbir, tedvir, idare ve terbiye eden ve hiçbir şey hiçbir hâl dâire-i meşiet ve irâdesinden hariç olmayan ve ezelden ebede kadar bütün mülk ve melekût, kevn ve mekân, bütün ahval ve harekât dâire-i ilminde ve nazar-ı şuhûdunda bulunan Allahü Zülcelâl Hazretleri bu kâinat tezgâhlarında kıyamete kadar alacağı mahsulât ve yaratacağı masnûata yetecek kadar zerratı hazırlamıştır. O Hâkim-i Ezelî ibda-ı mahz ile yarattığı zerratı hıfz ve muhafaza ederek, bu tezgâhlarda bir vazifeden diğer bir vazifeye münavebe ile sevk etmektedir. Yâni, bir zerreye nihayetsiz vazifeler gördürerek hadsiz neticeler almaktadır. Bütün zerratı halkettikten sonra ibda-ı mahzkapısını kapatan Kadir-i Hakîm namütenahi hikmetini göstermek için, zerrelere bir vazifeden diğer bir vazifeye koşturmakta ve defalarca istimal etmektedir.

Bu mes'eleyi bir diğer misâl ile izah edelim:

Hâkim ve âlim bir zâtın çeşitli ilimleri havi, cami bir kitap yazmak istediğini farzedelim. O zât evvelâ arş hükmündeki kalbi ile kitabı yazmayı irâde eder; sonrakürsi hükmündeki dimağında o cami kitabın muhteva ve münderecatını tesbit ve tayin eder. Daha sonra kalemine kitabı yazmaya yetecek kadar mürekkep doldurur vemezkûr kitabı hafızasında tesbit ettiği düstur ve esaslara göre yazar. O hâkim ve âlim zâta karşı "*Bu zât için mürekkebi mektuptan evvel doldurdu, her sayfada ayrı mürekkep doldurması gerekirdi!*" denilebilir mi? Kâtibin bütün mürekkebi önceden doldurması onun için bir noksanlık sayılabilir mi? Halbuki, şu hâl kâtibin noksanlığına değil, ilminin kemâline, temkin ve tedbirine delildir. Hem, kitabın tamamının onun ilmi ile ihata edildiğine, her bir harfin bir had ile tayin edildiğine, her harfin, onun ilmindeki plân ve takdire göre yazıldığına;hatta kitabın yazılmadan önce suret ve mahiyetiyle onun ilminde mevcut ve hazır olduğuna delâlet eder. Demek ki, kâtip harika ilmi ve ihatalı hafızası ile, kitabını takdir ettiği

---

gibi yazıyor, intizamla tedbir ediyor.

Aynen öyle de Hâkim-i Ezelî şu kâinat kitabını yazmayı irâde etti. O kitabın te'lifi için lâzım gelen mürekkep mânâsındaki bütün zerratı takdir etti ve nihayetsiz kudreti ile halketti. Bütün zerrat, o ilm-i ezelîdeki plâna ve takdire göre hareket etmekte ve kâinat kitabının mürekkebi olarak vazife görmektedir.

Elhâsıl, aynı basit maddelerden dokunan ve aynı mürekkeble yazılan zemin yüzündeki muhtelif hayvanat ve nebatatın aynı hava, aynı su, aynı ışığa mâruz kalmakla beraber her bir nev'in hatta her bir ferdin diğerlerinden temyiz edici, ayırıcı renk ve şekilleri, hususiyetleri, tad ve kokulan, hayat ve hissiyatları, mizaç ve istidatları vardır. İşte, zerrelerde bulunmayan bu sayısız meziyet ve hususiyetler "ibda" ile ortaya çıkmaktadır. Evet, bahar mevsimi bu hakikatin mahşernümun bir misâlidir. Hatta, her an dahi Allahü Azîmüştân'ın "icad" ve "ibda" sına bir bahar gibidir. Eğer, rûy-i zeminde zerreler de her an, her devre yeniden yaratılmış olsaydı; bugün, küre-i arz mevcut sikletinin belki milyonlar katı ağırlığına çıkmakla kâinattaki muvazene-i umumiye bozulacak ve hilkatten mağlub olan neticeler akim kalacaktı.